

Księga streszczeń

**III SYMPOZJUM NAUKOWE
POLSKIEGO TOWARZYSTWA
PSYCHOLOGII
BEHAWIORALNEJ**

Kraków
17-18 marca 2007 r.

Przewodniczący III Sympozjum Naukowego PTPB

dr Przemysław Bąbel

Komitet Naukowy

Prof. UJ dr hab. Jerzy Siuta – Przewodniczący

Prof. UW dr hab. Paweł Ostaszewski

dr hab. Krzysztof Krzyżewski

dr Romuald Polczyk

dr Przemysław Bąbel

Komitet Organizacyjny

mgr Anna M. Ziółkowska – Przewodnicząca

mgr Aneta Smolińska - Sekretarz

Maciej Michalski

Wprowadzenie (*Przemysław Bąbel*) 3

Program Sympozjum 5

Streszczenia referatów:

Sesja I: Z punktu widzenia behawiorysty

Sesja II: B.F. Skinner

Sesja III: Terapia behawioralna

Sesja IV: Terapia behawioralna dzieci z autyzmem

Sesja V: Z praktyki polskich ośrodków terapii behawioralnej

Sesja VI: Zachowania werbalne

Sesja VII: Behawioralne metody kształtowania zachowań dzieci

Sesja VIII : W poszukiwaniu granic psychologii behawioralnej

Indeks osobowy

Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Wprowadzenie

Po raz trzeci spotykamy się na Sympozjum Naukowym Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej. Jak zwykle w marcu, z okazji kolejnej, tym razem 103 rocznicy urodzin B.F. Skinnera. Bez wielkiej przesady można już uznać, że Sympozja Naukowe PTPB weszły na trwałe do kalendarza ogólnopolskich wydarzeń ważnych nie tylko dla środowiska behawioralnego - sprawozdanie z II Sympozjum Naukowego PTPB ukaże się w najnowszym numerze Roczników Psychologicznych, a na III Sympozjum zapraszały m.in. Charaktery i Przyjaciół (dwumiesięcznik dla rodziców dzieci z wyzwaniami rozwojowymi). Warto jednocześnie podkreślić, że trzy referaty wygłoszone na II Sympozjum zostały opublikowane w periodyku Polskiego Stowarzyszenia Terapii Behawioralnej Krok za krokiem.

O rosnącym zainteresowaniu Sympozjami Naukowymi PTPB świadczy m.in. zwiększająca się z roku na rok liczba słuchaczy i, przede wszystkim, referentów - podczas I Sympozjum wysłuchaliśmy 5 wystąpień, w czasie II Sympozjum – 16, a w tym roku będziemy mieli okazję uczestniczyć w 33 różnych wydarzeniach: wykładach, referatach, warsztatach i dyskusji panelowej. Rosnąca liczba wystąpień zaowocowała wydłużeniem czasu trwania Sympozjum do dwóch dni. Program III Sympozjum Naukowego PTPB jest jednak bogaty nie tylko ilościowo, ale przede wszystkim merytorycznie. Poruszane zagadnienia obejmują ważne problemy teoretyczne, doniesienia z badań oraz praktyczne zastosowania psychologii behawioralnej.

Sympozja Naukowe PTPB są okazją do spotkania, wymiany poglądów, dyskusji i integracji przedstawicieli całego polskiego środowiska

behawioralnego. Mamy nadzieję, że ich owocem będzie coraz ściślejsza współpraca między organizacjami behawioralnymi. Celowi temu służy m.in. dyskusja panelowa Dziś i jutro polskich organizacji behawioralnych, w której wezmą udział przedstawiciele wszystkich polskich organizacji behawioralnych: Polskiego Stowarzyszenia Terapii Behawioralnej, Polskiego Towarzystwa Analizy Behawioralnej, Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej, Stowarzyszenia Pomocy Osobom Autystycznym oraz Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Autyzmem proFUTURO.

Tegoroczne Sympozjum odbywa się w szczególnym miejscu - XIV-wiecznym Domu „Pod Gruszką” przy krakowskim Rynku. Obradować będziemy w sali Fontany - zabytku klasy zerowej, uznawanym za najpiękniejszą salę w Polsce. To w niej, zgodnie z legendą, królowa Jadwiga ukrywała księcia Wilhelma, a Królowa Marysieńka spotykała się z królem Janem Sobieskim. Jesteśmy przekonani, że klimat tej wyjątkowej sali będzie miał pozytywny wpływ na przebieg Sympozjum.

*Przewodniczący III Sympozjum Naukowego PTPB
dr Przemysław Bąbel*

Program III Sympozjum Naukowego Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej

Wykłady, sesje, dyskusja panelowa oraz bankiet odbywają się w Klubie Dziennikarzy „Pod Gruszką” przy ulicy Szczepańskiej 1, a warsztaty w budynku Instytutu Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego przy ul. Piłsudskiego 13.

SOBOTA, 17 MARCA 2007 r.

Rejestracja uczestników od 9:00

10:00 – 10:15 Inauguracja III Sympozjum Naukowego PTPB

Wykład inauguracyjny

10:15 - 11:00

Paweł Ostaszewski, Uniwersytet Warszawski, Polskie Towarzystwo Analizy Behawioralnej

Dokonywanie wyboru przez zwierzęta i ludzi z perspektywy psychologii behawioralnej

11:00 - 11:15 Dyskusja

Prowadzenie: dr Przemysław Bąbel

Sesja I: Z punktu widzenia behawiorysty

Prowadzenie: prof. Paweł Ostaszewski

11:15 – 11:35

Przemysław Bąbel, Uniwersytet Jagielloński, Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Edukacja, jak widzi ją behawiorysta

11:35 – 11:55

Anna M. Ziółkowska, Uniwersytet Jagielloński, Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Osobowość w świetle psychologii behawioralnej

11:55 – 12:15

Elżbieta A. Bajcar, Uniwersytet Rzeszowski, Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Czy do wyjaśnienia zachowań niemowląt konieczne jest pojęcie pamięć?

12:15 - 12:35

Wojciech Białaszek, Uniwersytet Warszawski, Polskie Towarzystwo Analizy Behawioralnej

Pomiędzy ekonomią i psychologią. Ekonomia behawioralna w ujęciu analizy zachowania

12:35 - 12:45 Dyskusja

12:45 - 13:00 Przerwa

Sesja II: B.F. Skinner

Prowadzenie: dr hab. Krzysztof Krzyżewski

13:00 - 13:20

Jerzy Siuta, Uniwersytet Jagielloński

Nulla dies sine linea

13:20 – 13:40

Ewa Srebro, Uniwersytet Jagielloński, Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Skinnera spojrzenie na starość

13:40 – 13:50 Dyskusja

13:50 – 14:30 Przerwa obiadowa

Wykład plenarny

14:30 – 15:15

Krzysztof Krzyżewski, Uniwersytet Jagielloński

O bezdyskusyjności pożytków z czytania Skinnera

15:15 - 15:30 Dyskusja

Prowadzenie: dr Romuald Polczyk

Sesja III: Terapia behawioralna

Prowadzenie: mgr Małgorzata Rybicka

15:30 – 15:50

Romuald Polczyk, Uniwersytet Jagielloński

Specyficzne terapie dla specyficznych problemów: prawda czy mit?

15:50 – 16:10

Jacek Kozłowski, Uniwersytet Gdański, Polskie Towarzystwo Analizy
Behawioralnej

Operacje motywujące w teorii i praktyce terapeutycznej

16:10 – 16:30

Justyna Sikorska-Grygiel, Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska
w Przemyślu

*Rola eksperymentów behawioralnych w terapii poznawczo-behawioralnej fobii
społecznej*

16:30 – 16:50

Agnieszka Karpel, Instytut Zdrowia Człowieka w Warszawie

Systematyczna desensytyzacja w profilaktyce i rehabilitacji psychologicznej

16:50 – 17:10

Anna Rejek, Centrum Wczesnej Interwencji Krok po kroku

Terapia logopedyczna w terapii behawioralnej

17:10 - 17:20 Dyskusja

17:20 – 17:30 Przerwa

Dyskusja panelowa

17:30 - 19:00 Dziś i jutro polskich organizacji behawioralnych

Uczestnicy:

Przemysław Bąbel – prezes Polskiego Towarzystwa Psychologii
Behawioralnej

Kornela Grzegorzczak-Dłuciak – prezes Polskiego Stowarzyszenia Terapii
Behawioralnej

Agnieszka Haremska – prezes Stowarzyszenia na Rzecz Osób z Autyzmem
proFUTURO

Jacek Kozłowski – członek Zarządu Polskiego Towarzystwa Analizy
Behawioralnej

Małgorzata Rybicka – prezes Stowarzyszenia Pomocy Osobom Autystycznym

Prowadzenie: mgr Agata Broś

19:00 Bankiet

NIEDZIELA, 18 MARCA 2007 r.

Warsztaty

9:00 – 12:00

Monika Zielińska, Dagna Zachorowska, Aneta Bagińska, Uniwersytet Gdański,
Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej – Wydział Zamiejscowy w Sopocie,
Centrum Diagnostyki i Terapii Zaburzeń Rozwojowych
Programy pracy z wysokofunkcjonującymi dziećmi z autyzmem

Warsztat odbędzie się w sali 208 w budynku Instytutu Psychologii
Uniwersytetu Jagiellońskiego przy ul. Piłsudskiego 13. Liczba miejsc
ograniczona. Prosimy o wcześniejsze zgłoszenie udziału przy stanowisku
rejestracji uczestników.

9:00 – 11:00

Agata Broś, Uniwersytet Jagielloński, Polskie Towarzystwo Psychologii
Behawioralnej
Behawioralne metody selekcji i oceny pracowników

Warsztat odbędzie się w sali 206 w budynku Instytutu Psychologii
Uniwersytetu Jagiellońskiego przy ul. Piłsudskiego 13. Liczba miejsc
ograniczona. Prosimy o wcześniejsze zgłoszenie udziału przy stanowisku
rejestracji uczestników.

Sesja IV: Terapia behawioralna dzieci z autyzmem

Prowadzenie: dr Jacek Kozłowski

9:00 – 9:20

Anna Budzińska, Marta Wójcik, Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka
Rozwijanie zachowań społecznych dzieci z autyzmem

9:20 – 9:40

Ewa Kuliga-Musiół, Kornela Grzegorzczak-Dłuciak, Polskie Stowarzyszenie
Terapii Behawioralnej
Porozmawiajmy o rodzicach

9:40 – 10:00

Iwona Ruta-Sominka, Joanna Jaworska, Joanna Gajewska, Instytut
Wspomagania Rozwoju Dziecka
Uczenie incydentalne w terapii dzieci z autyzmem

10:00 – 10:20

Marzena Żmuda-Trzebiatowska, Dariusz Masternak, Magdalena Sikora,
Aleksandra Szakiewicz, Specjalny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy dla
Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Gdańsku
Zajęcia grupowe dla dzieci i młodzieży z autyzmem

10:20 - 10:30 Dyskusja

10:30 - 10:40 Przerwa

Sesja V: Z praktyki polskich ośrodków terapii behawioralnej

Prowadzenie: mgr Kornela Grzegorzczuk-Dłuciak

10:40 – 11:00

Anna Lubomirska, Ewa Włodarska, Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka
*Prezentacja terapii prowadzonej w Instytucie Wspomagania Rozwoju Dziecka
- studium indywidualnego przypadku*

11:00 – 11:20

Marta Palys, Akademia Świętokrzyska, Ośrodek Rehabilitacyjno – Edukacyjno
– Terapeutyczno – Wychowawczy Dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w
Kielcach
*Zabawa jako jedna z form aktywności dzieci z autyzmem – studium
indywidualnych przypadków z Ośrodka Rehabilitacyjno – Edukacyjno
– Terapeutyczno – Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w
Kielcach*

11:20 – 11:40

Beata Blok, Zofia Brzeska, Specjalny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy
Dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Gdańsku
Inicjowanie i rozwijanie umiejętności interakcji przez osoby z autyzmem

11.40 – 12.00

Agnieszka Aksamit-Ramotowska, Monika Suchowierska, Centrum Wczesnej
Interwencji Krok po Kroku, Polskie Towarzystwo Analizy Behawioralnej
*Redukcja zachowań zakłócających naukę u sześcioletniej dziewczynki z
autyzmem z zastosowaniem procedur zróżnicowanego wzmocnienia*

12.00 – 12.10 Dyskusja

12:10 – 12:20 Przerwa

Sesja VI: Zachowania werbalne

Prowadzenie: prof. Maria Kielar-Turska

12:20 – 12:40

Monika Suchowierska, Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku, Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej, Polskie Towarzystwo Analizy Behawioralnej
Zachowania werbalne: Perspektywa Skinnera

12:40 – 13:00

Rafał Kawa, Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku, Uniwersytet Warszawski, Polskie Towarzystwo Analizy Behawioralnej
Zachowania werbalne: Perspektywa Chomsky'ego

13:00 – 13:10 Dyskusja

13:10 – 14:00 Przerwa obiadowa

Sesja VII: Behawioralne metody kształtowania zachowań dzieci

Prowadzenie: dr Monika Suchowierska

14:00-14:20 Monika Zielińska, Uniwersytet Gdański

Redukowanie zachowań niepożądanych u dzieci w wieku szkolnym

14:20-14:40 Agata Orzeł-Żukowska, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 2 w Krakowie

„Od kija do marchewki” – skuteczne modyfikacje behawioralne w pracy z pacjentem dziecięcym

14:40 – 14:50 Dyskusja

14:50 – 15:00 Przerwa

Sesja VIII : W poszukiwaniu granic psychologii behawioralnej

Prowadzenie: mgr Anna M. Ziółkowska

15:00 – 15:20

Przemysław Koberda, Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej
Zbieżne spojrzenie na rozwój człowieka psychologii integralnej i behawioralnej

15:20 – 15:40

Łukasz Paw, Uniwersytet Jagielloński

Uczenie bez świadomości: wzmacnianie trudnych do zwerbalizowania cech sytuacji bodźcowej

15:40 – 16:00

Karolina Lelakowska, Uniwersytet Wrocławski

Podejście behawioralne w leczeniu dysfunkcji seksualnych

16:00 – 16:20

Natalia Wojtał, Uniwersytet Jagielloński

Badania różnic indywidualnych u zwierząt

16:20 – 16:40

Michał Dębek, Uniwersytet Wrocławski

Szczury a ludzie. Bagna behawioralne jako potencjalny problem współczesnych przestrzeni zurbanizowanych

16:40 – 16:50 Dyskusja

16:50 – 17:00 Zakończenie III Sympozjum Naukowego PTPB

Streszczenia wystąpień

Wykład inauguracyjny

Paweł Ostaszewski
Uniwersytet Warszawski
Polskie Towarzystwo Analizy Behawioralnej

Dokonywanie wyboru przez zwierzęta i ludzi z perspektywy analizy behawioralnej

„Bo los synów ludzkich jest taki, jak los zwierząt, jednaki jest los obojga. Jak one umierają, tak umierają tamci; i wszyscy mają to samo tchnienie. Człowiek nie ma żadnej przewagi nad zwierzęciem. Bo wszystko jest marnością.” (Koh. 3: 18-19, Biblia Warszawska). Psychologia porównawcza widzi podobieństwo ludzi i zwierząt m.in. w posiadaniu umysłów, choć nie takich samych. Alternatywna teza radykalnego behawiorysty brzmi: tak w przypadku człowieka, jak i zwierzęcia nauka nic nie zyskuje mówiąc o umyśle; psychologia powinna raczej mówić o zachowaniu. Podobieństwa w zachowaniu zwierząt (gołębi i szczurów) i ludzi będą przedstawione na przykładzie dokonywania wyboru i zmian wartości odraczanych nagród. Tak u ludzi, jak i u zwierząt zachowania te przebiegają w ten sam sposób, a można je opisać, przewidzieć i wyjaśnić za pomocą prawa dopasowania oraz zasady hiperbolicznego dyskontowania, bez odwoływania się do procesów umysłowych, choć taka pokusa jest bardzo silna.

Sesja I: Z punktu widzenia behawiorysty

Przemysław Bąbel
Uniwersytet Jagielloński
Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Edukacja, jak widzi ją behawiorysta

Referat będzie próbą podjęcia refleksji nad procesem edukacji z punktu widzenia psychologii behawioralnej. Przebieg procesu edukacji poddany zostanie analizie krytycznej z perspektywy praw uczenia. Reguły rządzące edukacją (np. system oceniania) zestawione zostaną z wiedzą na temat roli wzmocnień i kar w regulacji zachowania. Szczególny nacisk

położony zostanie na marginalizowaną zazwyczaj w podobnych analizach wychowawczą rolę placówek oświatowych. Sformułowane zostaną - wynikające z praw uczenia – wnioski istotne dla podniesienia efektywności procesu edukacji.

Anna M. Ziółkowska
Uniwersytet Jagielloński
Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Osobowość w ujęciu psychologii behawioralnej

Behawioralne ujęcie osobowości wydaje się być naturalną konsekwencją faktu, że behawioryzm wiąże się z procesami uczenia się, które z kolei wpływają na osobowość. Jednak okazuje się, że osobowość była bardzo różnie ujmowana na gruncie psychologii behawioralnej. Radykalni behawioryści, koncentrując się na obserwowalnych zachowaniach, odsunęli osobowość poza obszar zainteresowań. Wprowadzenie przez Edwarda C. Tolmana zmiennych pośredniczących do myśli behawioralnej wprawdzie umożliwiło umiejscowienie osobowości w polu rozważań, jednak Tolman nigdy nie rozwinął koncepcji osobowości. Nie określił, czym jest osobowość, nie wyprowadził z własnej teorii programu badań ani nie wykorzystał jej do wyjaśnienia jakiegokolwiek zachowania. Osobowość zyskała na znaczeniu dopiero w kręgu teorii społeczno - uczeniowych. Jednak teorie te również nie obejmują programu badań, definicji, sposobu nabywania ani funkcji, jakie osobowość spełnia. W myśl współczesnej teorii psychologicznego behawioryzmu osobowość składa się z trzech podstawowych repertuarów zachowań, które zostają wyuczone przez jednostkę. Koncepcja ta zakłada analizy zachowań tych repertuarów wraz ze sposobami ich uczenia oraz ich wpływu na indywidualne charakterystyki zachowania. Można zatem uznać, że stanowi najpełniejszy obraz koncepcji osobowości w ujęciu psychologii behawioralnej.

Celem wystąpienia będzie przedstawienie wpływu myśli behawioralnej na kształtowanie się koncepcji osobowości oraz pokazanie różnych behawioralnych ujęć osobowości, ze szczególnym uwzględnieniem behawioralnej teorii osobowości, wyrosłej na gruncie psychologicznego behawioryzmu.

Elżbieta A. Bajcar
Uniwersytet Rzeszowski
Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Czy do wyjaśnienia zachowań niemowląt konieczne jest

pojęcie pamięć?

Wystąpienie będzie poświęcone problematyce pamięci. Zdaniem behawiorystów, zachowania, które kognitywiści uważają za przejaw funkcjonowania pamięci, można przewidywać i wyjaśniać odnosząc się do zasad uczenia się, bez konieczności odwoływania się do hipotetycznego tworu jakim jest pamięć. Ilustracją tej tezy będą badania eksperymentalne poświęcone zdolności rozpoznawania bodźców wzrokowych przez niemowlęta.

Wojciech Białaszek
Uniwersytet Warszawski
Polskie Towarzystwo Analizy Behawioralnej

Pomiędzy ekonomią i psychologią.

Ekonomia behawioralna w ujęciu analizy zachowania

Ekonomia behawioralna jest dziedziną łączącą dokonania ekonomii i psychologii. Z racji interdyscyplinarności tego podejścia trudno jest podać definicję, na którą wszyscy zajmujący się ekonomią behawioralną by przystali. Dodatkowo komplikuje to fakt, że istnieją dwa główne nurty ekonomii behawioralnej będące w stosunku do siebie niemalże niezależnymi dyscyplinami. Dokonane zostanie porównanie i ocena obu podejść: pierwszego, związanego z analizą zachowania, i drugiego, rozwijanego przez takich badaczy jak Daniel Kahneman czy Amos Tversky. Ponadto omówione zostanie bardziej szczegółowo podejście analizy zachowania do badań z pogranicza ekonomii i psychologii, pokazując jego użyteczność i liczne analogie pomiędzy badaniami psychologicznymi a teorią mikroekonomiczną. Celem referatu jest zaprezentowanie wybranych działów z zakresu ekonomii behawioralnej i zilustrowanie, jak stosowane są prawa wyprowadzone na gruncie analizy zachowania do opisu i przewidywania zachowania nie tylko ludzi i zwierząt. Zostaną zaakcentowane korzyści płynące z interdyscyplinarnego podejścia ekonomii behawioralnej.

Sesja II: B.F. Skinner

Ewa Srebro
Uniwersytet Jagielloński
Polskie Towarzystwo Psychologii Behavioralnej

Skinnera spojrzenie na starość

Główne zainteresowania i pasje naukowe Burrhusa F. Skinnera dotyczyły kwestii zachowania i wpływu na nie wzmocnień. Problematyce tej poświęcił Skinner kilka książek, zainspirował także wielu naukowców do dalszych eksperymentów w tej dziedzinie. W moim referacie pragnę jednak zwrócić uwagę na jedną z jego ostatnich książek, napisaną wspólnie z Margaret Vaughan, zatytułowaną „Przyjemnej starości”. Jest zbiór praktycznych porad, dzięki którym życie codzienne starzejących się ludzi może być o wiele łatwiejsze i przyjemniejsze. Nie oznacza to, że książka ta adresowana jest tylko do starszych osób – poza sugestiami i podpowiedziami, co można zrobić, aby uczynić „jesień życia” mniej uciążliwą, jest w niej wiele refleksji Skinnera na temat tego okresu życia. Wykorzystując swoją wiedzę na temat mechanizmów zachowania oraz swoje własne doświadczenia starzejącego się człowieka Skinner pokazuje, że starość - wbrew powszechnemu przekonaniu - wcale nie musi być czasem pełnym smutku i goryczy, ale że może być pełna pogody i spokoju.

Sesja III: Terapia behawioralna

Romuald Polczyk
Uniwersytet Jagielloński

Specyficzne terapie dla specyficznych problemów: prawda czy mit?

Prześledzenie historii psychoterapii wyraźnie wskazuje, że większość wielkich jej nurtów, takich jak psychoanaliza czy terapia behawioralna, traktowana była przez swoich twórców i zwolenników jako metody uniwersalne, których zakres stosowania jest bardzo szeroki lub wręcz nieograniczony. O ile w medycynie od samego jej początku oczywiste było, że różnej natury schorzenia wymagają bardzo różnych metod terapeutycznych, o tyle w psychoterapii najczęściej sądzono, że określone podejścia terapeutyczne mają zakres stosowania niemal uniwersalny. Z trudnością akceptowana była teza, że metody psychoterapii powinny być specyficzne dla określonych zaburzeń. Wystąpienie poświęcone jest przeglądowi najważniejszych argumentów na rzecz obu stanowisk: postulującego konieczność stosowania specyficznych psychoterapii (wyrażonego np. przez nurt „Empirically Supported Treatments, EST”), oraz twierdzącego, że specyficzność psychoterapii jest mitem (np. Bozarth, 2000). Na podstawie tego przeglądu sformułuję tezę, że specyficzna skuteczność określonych terapii dla określonych dysfunkcji jest faktem empirycznym, choć z drugiej strony zróżnicowanie to nie wydaje się fundamentalne ani uniwersalne i dotyczy tylko niektórych rodzajów zaburzeń.

Jacek Kozłowski
Uniwersytetu Gdański
Polskie Towarzystwo Analizy Behawioralnej

Operacje motywujące w teorii i praktyce terapeutycznej

„Motywacja” ma długą historię w psychologii eksperymentalnej. Historię obfitującą w różnice zdań i rywalizujące teorie, lecz mało danych empirycznych. Prawdopodobnie problem ze zdefiniowaniem motywacji polega na tym, że – podobnie jak w przypadku innych konstruktów psychologicznych – jest tyle definicji, ile osób definiujących.

Zaprezentowany w referacie model behawioralny, dostrzegając fundamentalny problem związany z trudnością definiowania i eksperymentalnego badania konstruktów psychologicznych – w tym motywacji – proponuje podejście alternatywne, polegające na jasnym sformułowaniu własnej perspektywy teoretycznej, zdefiniowaniu behawioralnych pojęć odnoszących się do motywacji, a następnie zastosowaniu tego konceptualnego punktu odniesienia do analizy stosownych danych empirycznych. W modelu behawioralnym motywacja łączy się z pojęciem operacji motywującej (Laraway i inni, 2003). Operacje motywujące należą do zmiennych kontekstualnych i posiadają dwa definiujące je efekty: (1) zmieniają efektywność bodźców wzmacniających lub karzących (efekt zmieniający wartość konsekwencji), oraz (2) zmieniają częstotliwość zachowań związanych z tymi konsekwencjami (efekt zmieniający zachowanie). Efekt zmieniający wartość konsekwencji, jako termin ogólny, podsumowuje dwa efekty specyficzne: (1) efekt ustanawiający wzmocnienie, (2) efekt znoszący wzmocnienie, (3) efekt ustanawiający karę, i (4) efekt znoszący karę. Zaś efekt zmieniający zachowanie, jako termin ogólny, podsumowuje dwa specyficzne efekty operacji motywujących: (1) efekt wzmagający zachowanie i (2) efekt osłabiający zachowanie. Efekt wzmagający odnosi się do wzrostu częstości reagowania, a efekt osłabiający do spadku częstości reagowania. Z definicji operacji motywujących jasno wynika, że motywację do angażowania się w poszczególne zachowania – zarówno prawidłowe, jak i trudne – można zmieniać poprzez analizę, a następnie modyfikację zmiennych kontekstualnych.

Justyna Sikorska-Grygiel

Państwowa Wyższa Szkoła Wschodnioeuropejska w Przemyślu

Rola eksperymentów behawioralnych

w terapii poznawczo-behawioralnej fobii społecznej

W referacie zostanie przedstawiona rola eksperymentów behawioralnych w leczeniu fobii społecznej w ujęciu poznawczo-behawioralnym. Zaprezentowany zostanie także teoretyczny model fobii społecznej Clarka i Wellsa, zgodnie z którym dokonano konceptualizacji przypadku wybranego pacjenta. Model fobii społecznej Clarka i Wellsa skupia się na trzech składnikach:

somatyczne i poznawcze symptomy lęku,

zachowania zabezpieczające,

przeniesienie uwagi.

Podczas omówienia kolejnych etapów terapii pacjenta pokazana zostanie technika eksperymentów behawioralnych jako znaczącego czynnika zmiany we wszystkich trzech składnikach utrzymujących objawy fobii społecznej wg modelu Clarka i Wellsa.

Agnieszka Karpel
Instytut Zdrowia Człowieka w Warszawie

Systematyczna desensytyzacja w profilaktyce i rehabilitacji psychologicznej

Tematem referatu będzie pokazanie znaczenia systematycznej desensytyzacji w psychoedukacji, profilaktyce i leczeniu zaburzeń, których podstawę stanowi lęk. Dogłębna „analiza czynnikowa” tej metody na gruncie teoretycznym i empirycznym pozwoli na wskazanie ograniczeń i możliwości jakie płyną z praktycznego zastosowania techniki jako całości oraz jej części składowych. Wykorzystanie wiedzy dotyczącej procesów uczenia się przyczyniło się do licznych sukcesów w dziedzinie leczenia zaburzeń psychosomatycznych. Nadal jednak procedura systematycznej desensytyzacji otwiera szerokie, w pełni nie wykorzystywane możliwości w przywracaniu bądź wzmacnianiu aktywności - wolnej od strachu, lęku.

Anna Rejek
Centrum Wczesnej Interwencji Krok po kroku

Terapia logopedyczna w terapii behawioralnej

Referat przedstawia terapię logopedyczną jako uzupełnienie terapii behawioralnej w terapii dzieci z autyzmem. W półrocznych badaniach przeprowadzonych do pracy magisterskiej pt. „Skuteczność terapii metodą behawioralną i jej wpływ na rozwój mowy i rozwój interakcji społecznych, u dzieci z autyzmem, w opinii terapeutów i rodziców” zostały zebrane materiały potwierdzające wpływ i skuteczność terapii behawioralnej na rozwój mowy.

Badania były prowadzone na terenie trzech ośrodków, w których terapią wiodącą dla dzieci z autyzmem jest terapia metodą behawioralną. Dane były zbierane za pomocą dwóch arkuszy („Arkusze Do Badania Mowy” – standardowy arkusz badający mowę dziecka, poszerzony przeze mnie oraz „Arkusze Do Badania Zdolności Do Komunikowania Się”, napisany na podstawie Skali Do Badania Kompetencji Komunikacyjnej dzieci według Marii Kielar-Turskiej, Marii Ligęzy i Marty Białeckiej-

Pikul), które trzykrotnie wypełniali zarówno rodzice jak i terapeuci.

Po przeprowadzeniu badań i po dwuletniej pracy z dziećmi z autyzmem, jako terapeuta behawioralny (roczny wolontariat w Specjalistycznym Ośrodku Szkolno – Wychowawczym nr 4 dla Dzieci z Autyzmem w Bydgoszczy oraz po roku pracy w Warszawie w Centrum Wczesnej Interwencji Krok po kroku) postanowiłam stworzyć autorski program terapii logopedycznej, jako dopełnienie terapii behawioralnej. Program ten został wdrożony w życie w Centrum Wczesnej Interwencji, gdzie od listopada 2006 r. pracuję jako logopeda.

W swoim referacie chcę przedstawić jak wyglądają zajęcia logopedyczne z elementami terapii behawioralnej; jaka jest ich struktura i jakie pomoce naukowe są niezbędne do przeprowadzenia takich zajęć. Słowa moje będą poparte materiałem filmowym.

Warsztaty

Monika Zielińska

Dagna Zachorowska

Aneta Bagińska

Uniwersytet Gdański

Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej – Wydział Zamiejscowy w Sopocie

Centrum Diagnostyki i Terapii Zaburzeń Rozwojowych

Programy pracy z wysokofunkcjonującymi dziećmi z autyzmem

Celem warsztatu jest poruszenie problemu funkcjonowania osób z autyzmem, których sprawność intelektualna mierzona testami inteligencji znajduje się na poziomie normy intelektualnej (lub ją przewyższa). Korzystając z doświadczeń badawczych i terapeutycznych poruszone zostaną zagadnienia terapii skupiającej się na następujących aspektach funkcjonowania osób z autyzmem:

1. rozwój kompetencji społecznych – programy i sposoby nauczania takich umiejętności jak: prowadzenie i podtrzymywanie dialogu, umiejętność zbierania informacji o innych, dzielenie zainteresowań, rozumienie pozajęzykowych aspektów komunikacji, asertywność itp.;

2. rozwój mowy czynnej – zaawansowane programy rozwijania kompetencji werbalnych: nauka rozumienia przenośni i metafor, wnioskowania, rozumienia w oparciu o kontekst sytuacyjny, formułowania poprawnych pod względem logicznym i

stylistycznym wypowiedzi, rozwijanie wiedzy ogólnej dotyczącej otaczającego świata;

3. rozwój emocjonalny – programy stymulujące rozwój społeczno – emocjonalny w oparciu o teorię umysłu Cohena – zaawansowane programy rozumienia sytuacji społecznych, programy budujące empatię;

4. rozwój umiejętności szkolnych – rozwijanie między innymi takich umiejętności jak: samodzielne redagowanie wypowiedzi pisemnych i ustnych, samodzielna organizacja procesu uczenia się, kontrola i umiejętność samodzielnej pracy na egzaminach i sprawdzianach.

Agata Broś

Uniwersytet Jagielloński

Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Behawioralne metody selekcji i oceny pracowników

Ocenianie jest jednym z najbardziej kluczowych procesów zachodzących w obszarze zarządzania zasobami ludzkimi. Zaś związana z procesami oceny - selekcja pracowników - gwarantuje każdej organizacji to, że właściwe osoby znajdują się na właściwym miejscu i we właściwym czasie. Celem warsztatu jest przedstawienie najbardziej istotnych zagadnień w odniesieniu do procesów oceny, zarówno od strony teoretycznej, jak również praktycznej. Omówione zostanie behawioralne podejście do procesów oceny i selekcji pracowników, połączone z prezentacją metod i narzędzi stosowanych w tym zakresie. Warsztat adresowany jest głównie do osób, które chciałyby zdobyć lub poszerzyć swoją wiedzę z zakresu zarządzania zasobami ludzkimi czy też doradztwa personalnego.

Sesja IV: Terapia behawioralna dzieci z autyzmem

Anna Budzińska

Marta Wójcik

Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka

Rozwijanie zachowań społecznych dzieci z autyzmem

Referat jest sprawozdaniem z badań przeprowadzonych w IWRD dotyczących kształtowania umiejętności zabawy poprzez uczenie łańcucha zachowań od końca (backward chaining) z użyciem videomodelingu. Podczas prezentacji zostaną przedstawione deficyty zachowań społecznych małych dzieci z autyzmem i ich porównanie z prawidłowo rozwijającymi się dziećmi. Opisane zostaną techniki uczenia zachowań społecznych. Zaprezentowany zostanie także film przedstawiający kształtowanie umiejętności zabawy poprzez videomodeling (badania w IWRD)

Ewa Kuliga – Musioł

Kornela Grzegorzczak – Dłuciak

Polskie Stowarzyszenie Terapii Behawioralnej

Porozmawiajmy o rodzicach

W terapii behawioralnej dzieci z autyzmem, przyjmuje się, że współpraca z rodzicami, stałe podnoszenie ich gotowości i zaangażowania w proces terapii własnego dziecka, stanowi jeden z fundamentów działań i nieodłączny składnik ewentualnego sukcesu klienta. W referacie przedstawione zostaną podstawowe czynniki specyficzne i niespecyficzne, warunkujące postawy rodziców wobec terapii behawioralnej oraz ich zaangażowanie w proces terapii własnego dziecka. Zaprezentowane zostaną również wyniki własnych badań pilotażowych, realizowanych wśród rodziców dzieci z autyzmem korzystających z terapii behawioralnej.

Iwona Ruta-Sominka
Joanna Jaworska
Joanna Gajewska
Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka

Uczenie incydentalne w terapii dzieci z autyzmem

Uczenie incydentalne jest jedną z technik stosowanych w uczeniu dzieci z autyzmem. Przedstawione zostaną podstawowe zasady stosowane podczas uczenia incydentalnego oraz główne różnice między uczeniem incydentalnym a treningiem wyodrębnionych prób. Omówione będą przykładowe programy edukacyjne, w których wykorzystano uczenie incydentalne jako sposób uczenia dziecka z autyzmem nowych umiejętności. Pokazane zostaną dane z przebiegu uczenia (wykresy) oraz materiał filmowy obrazujący stosowanie tej techniki.

Marzena Żmuda-Trzebiatowska
Dariusz Masternak
Magdalena Sikora
Aleksandra Szakiewicz
Specjalny Ośrodek Rewalidacyjno-Wychowawczy dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Gdańsku

Zajęcia grupowe dla dzieci i młodzieży z autyzmem

Referat przedstawia problematykę zajęć grupowych dzieci i młodzieży z autyzmem. Podczas wystąpienia zostaną zaprezentowane etapy przechodzenia od zajęć indywidualnych do terapii grupowej oraz zasady i metody prowadzenia zajęć grupowych oparte na stosowanej analizie zachowania. Przedstawione zostaną różnorodne formy zajęć. Wystąpienie zostanie zilustrowane materiałem filmowym.

Sesja V: Z praktyki polskich ośrodków terapii behawioralnej

Anna Lubomirska
Ewa Włodarska
Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka

Prezentacja terapii prowadzonej w Instytucie Wspomagania Rozwoju Dziecka - studium indywidualnego przypadku

Omówiony zostanie model wczesnej interwencji behawioralnej dla dzieci z zaburzeniem autystycznym, wdrożony w Instytucie Wspomagania Rozwoju Dziecka. Program edukacyjno-terapeutyczny przedstawiony zostanie na przykładzie programów dwóch wychowanków przedszkola specjalnego, działającego przy Instytucie. Prelegenci pokażą, jakie sfery są rozwijane u prezentowanych dzieci, jakie programy w ciągu ostatnich 12 miesięcy zostały już opanowane, a jakie są aktualnie ćwiczone. Zaprezentowane zostaną również krótkie filmy wideo z przebiegu terapii.

Marta Pałys
Akademia Świętokrzyska
Ośrodek Rehabilitacyjno – Edukacyjno – Terapeutyczny – Wychowawczy Dla
Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Kielcach

Zabawa jako jedna z form aktywności dzieci z autyzmem – studium indywidualnych przypadków z Ośrodka Rehabilitacyjno – Edukacyjno – Terapeutyczny – Wychowawczego dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Kielcach

Wystąpienie przedstawia analizę aktywności zabawowej dwóch wychowanków Ośrodka Rehabilitacyjno – Edukacyjno – Terapeutyczny – Wychowawczego Dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Kielcach: 11-letniego chłopca z zachowaniami autystycznymi i opóźnieniem rozwoju umysłowego oraz 9-letniego chłopca z autyzmem. Obserwacja objęła 6 sytuacji zabawowych zarejestrowanych dwukrotnie w trzymiesięcznym odstępie czasu (pierwsza rejestracja odbyła się na przełomie maja i czerwca 2006 roku, druga – po przerwie wakacyjnej – na przełomie września

i października 2006 roku). Przedstawiono sposób organizacji poszczególnych sytuacji zabawowych: czas i miejsce, opis aktywności i zachowań podlegających obserwacji, a także wykorzystane techniki. Do oceny efektów działań podjętych przez każdego z chłopców w poszczególnych sytuacjach zabawowych zastosowano 4 – stopniową skalę skonstruowaną przez Marię Piszczek. Na podstawie przeprowadzonych obserwacji stwierdzono wzrost niektórych umiejętności wykorzystywanych przez dziecko w zabawie.

Beata Blok

Zofia Brzeska

Specjalny Ośrodek Rewalidacyjno -Wychowawczy Dla Dzieci i Młodzieży z Autyzmem w Gdańsku.

Inicjowanie i rozwijanie umiejętności interakcji przez osoby z autyzmem

Jedną z podstawowych cech autyzmu jest poważny deficyt we wzajemnych interakcjach społecznych. Nauczyciele osób z autyzmem ciągle szukają sposobów generalizacji przez swoich uczniów nowo nabytych umiejętności językowych na osoby, miejsca oraz zachęcają ich do spontanicznych wypowiedzi i inicjowania oraz kontynuowania rozmowy. Ośrodek gdański, bazując na doświadczeniach Princeton Child Development Institute, od ponad trzech lat wykorzystuje skrypty i ich wycofywanie jako metodę nauki złożonej umiejętności inicjowania i prowadzenia rozmowy na określony temat. W wystąpieniu zostaną przedstawione doświadczenia ośrodka gdańskiego nad inicjowaniem i rozwijaniem interakcji przez kilkoro uczniów.

Agnieszka Aksamit-Ramotowska

Monika Suchowierska

Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku

Polskie Towarzystwo Analizy Behawioralnej

Redukcja zachowań zakłócających naukę u 6 letniej dziewczynki z autyzmem z zastosowaniem procedur różnicowanego wzmocnienia

Celem wystąpienia będzie prezentacja wyników badań dotyczących redukcji zachowań zakłócających naukę u dziewczynki z autyzmem. Pakiet interwencyjny mający na celu

zredukowanie wokalizacji, które w znacznym stopniu utrudniały dziewczynce naukę, składa się z DRO, DRI, DRA, blokowania oraz zapewnienia dziewczynce możliwości wokalizowania w czasie przerw. Badanie jest przykładem zmniejszania częstości zachowań poprzez wdrażanie modelu najmniej restrykcyjnej terapii (model hierarchii Fox'a), wykorzystującej procedury zróżnicowanego wzmocnienia.

Sesja VI: Zachowania werbalne

Monika Suchowierska
Centrum Wczesnej Interwencji Krok po kroku
Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej
Polskie Towarzystwo Analizy Behawioralnej

Zachowania werbalne: Perspektywa Skinnera

W 1957 roku ukazała się książka *Verbal Behavior* napisana przez B. F. Skinnera. W książce tej autor opisuje analizę funkcjonalną zachowań werbalnych, które to zachowania są traktowane jako sprawcze. Podczas referatu przedstawione zostaną główne założenia analizy Skinnera - teoretyczne podstawy tej analizy zostaną poszerzone o informacje zgodne z aktualnym stanem wiedzy o nabywaniu umiejętności komunikacji werbalnej.

Rafał Kawa
Centrum Wczesnej Interwencji Krok po Kroku
Uniwersytet Warszawski
Polskie Towarzystwo Analizy Behawioralnej

Zachowania werbalne: Perspektywa Chomsky'ego

Dwa lata po ukazaniu się *Verbal Behavior*, w 1959 Noam Chomsky opublikował w czasopiśmie *Language* krytyczną recenzję książki Skinnera. Chomsky odrzucił możliwość wyjaśnienia mechanizmów językowych za pomocą teorii wypracowanych przez behawiorystów. Twierdził, że analizowanie zachowania, opisywanie go na poziomie bodźców, reakcji i konsekwencji jest bezużyteczne do badania języka. Komunikacja werbalna jest na tyle skomplikowana, że prawa oparte na badaniach nad zwierzętami są niewystarczające, a nabywania języka przez ludzi nie da się wyjaśnić bez wykorzystania pojęcia reprezentacji mentalnych. Artykuł ten jest traktowany

przez wielu psychologów poznawczych jako jedna z najważniejszych publikacji, wyznaczająca kierunki rozwoju psychologii poznawczej oraz zapowiadająca zmierzch behawioryzmu. Podczas referatu przedstawione zostaną główne zarzuty Chomsky'ego wobec teorii Skinnera, przykłady, którymi posługiwał się Chomsky oraz podstawowe założenia teoretyczne Chomsky'ego.

Sesja VII: Behavioralne metody kształtowania zachowań dzieci

Monika Zielińska
Uniwersytet Gdański

Redukowanie zachowań niepożądanych u dzieci w wieku szkolnym

Agresja występująca u dzieci jest poważnym problemem, z którym muszą borykać się nauczyciele i rodzice. W przedstawionym badaniu zweryfikowana została procedura redukcji zachowań niepożądanych o małym stopniu awersyjności. W grupie badanej redukcji poddane zostało zachowanie prezentowane przez 21 dzieci w wieku od 7 do 15 lat. Procedura okazała się skutecznie redukować zachowania trudne. Zachowanie dzieci z grupy eksperymentalnej zostało porównane z zachowaniem 15 dzieci z grupy kontrolnej. Zachowanie dzieci z grupy kontrolnej nie uległo zmianie. Zachowanie wszystkich dzieci obserwowane było przez okres 3 lat. Najbardziej interesujące jest to, że skuteczność procedury nie zależała ani od ilorazu inteligencji, zaburzenia, na które cierpiało dziecko, ani od faktu, czy jego rodzice współpracowali z badaczem czy nie.

Agata Orzeł-Żukowska
Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna nr 2 w Krakowie

„Od kija do marchewki” – skuteczne modyfikacje behawioralne w pracy z pacjentem dziecięcym

W populacji dziecięcej wyróżniamy szereg zaburzeń, przy leczeniu których najskuteczniejszym podejściem terapeutycznym jest podejście behawioralne lub behawioralno-poznawcze. Modyfikacje behawioralne szczególnie użyteczne są w pracy

z całościowymi zaburzeniami rozwojowymi (autyzm, zespół Aspergera) oraz z dziećmi cierpiącymi na zespół nadpobudliwości psychoruchowej z deficytem uwagi (ADHD). Około 18 % populacji dziecięcej wykazuje cechy zespołu hiperkinetycznego, stąd też zapotrzebowanie na skuteczne oddziaływanie terapeutyczne w środowisku szkolnym i rodzinnym jest ogromne.

Do modyfikacji behawioralnych stosowanych w praktyce należą:

praca na pozytywnych wzmocnieniach (nagrodach), czyli zauważanie pożądanych zachowań dziecka, stosowanie nagród, korzystanie z systemów żetonowych,

tworzenie a następnie rygorystyczne przestrzeganie norm, zasad, i stosowanie konsekwencji (kar) za ich złamanie.

Szczególnie cennym dla praktyki terapeutycznej fragmentem dorobku B. F. Skinnera stała się eksperymentalna analiza zachowania. W pracy z dziećmi z zaburzeniami behawioralnymi wykorzystuje się dziś technikę ABC C. Shutton, która umożliwia dokonywanie istotnych obserwacji zdarzeń poprzedzających zachowanie niepożądane oraz reakcji środowiska na obserwowane zachowanie. Technika ABC umożliwia dokonywanie optymalnych i skutecznych interwencji behawioralnych, które sprzyjają uczeniu się zachowań pożądanych.

Sesja VIII : W poszukiwaniu granic psychologii behawioralnej

Przemysław Koberda

Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej

Zbieżne spojrzenie na rozwój człowieka psychologii integralnej i behawioralnej

Współczesne czasy niosą tak dużą ilość zmian zachodzących w naszym otoczeniu w krótkich okresach czasu, że zapewne materiału na fascynujące projekty badawcze, edukacyjne i terapeutyczne w psychologii - i to nie tylko behawioralnej - będzie jedynie przybywać. Społeczeństwa rozwinięte weszły w kolejny etap swojego rozwoju, ze wszystkimi tego konsekwencjami. Oprócz rewolucji informatycznej oraz skokowo postępującej globalizacji w gospodarce i ludzkiej mobilności, przyciągających najwięcej publicznej uwagi, niepostrzeżenie - niejako w drugim planie - pojawił się niezwykle interesujący, integralny nurt psychologii, którego czołowym przedstawicielem jest

amerykański badacz Ken Wilber.

Podejście behawioralne jako jeden z głównych trendów psychologii XX wieku współtworzy podwaliny współczesnej teorii uczenia się i psychologii poznawczej; od czasów Watsona i Skinnera dokonało olbrzymiej metamorfozy w kierunku uznania istotnego wpływu cech osobowości, zachowań grupowych i podłoża kulturowego na reakcje jednostki.

Podejście integralne – bardzo podobnie - uwzględnia trzy perspektywy funkcjonowania każdego człowieka („ja”, „my” i „to”) będące nierozzerwalnie ze sobą powiązane i mające wspólny udział w tworzeniu ludzkich zachowań. Równolegle ukazuje ono rozwojowy charakter ludzkiej świadomości, zgodny z pracami takich autorów jak Carol Gilligan czy Robert Kegan oraz ustaleniami antropologii kulturowej i neurobiologii.

Przytaczając słowa znanego harwardzkiego psychologa, twórcy koncepcji „inteligencji wielorakich” - Howarda Gardnera, chciałoby się skonkludować, że obserwacji i informacji aktualnie nam nie brakuje, przyszedł zatem czas na wyciąganie wniosków. Model integralny, ukazując w kompleksowy sposób - pod postacią tzw. orientujących uogólnień – całe spektrum ewolucyjnego rozwoju psychiki człowieka, bardzo ten proces ułatwia.

Łukasz Paw

Uniwersytet Jagielloński

Uczenie bez świadomości: wzmocnianie trudnych do zwerbalizowania cech sytuacji bodźcowej

Czy możliwa jest względnie trwała zmiana w zachowaniu bez pełnej wiedzy badanego na temat uwarunkowań wyuczonych reakcji? Celem wystąpienia będzie przedstawienie kilku planów eksperymentalnych bazujących na warunkowaniu klasycznym i sprawczym próbujących zmierzyć się z tym problemem. W grę mogą wchodzić różne sytuacje: badani nie są świadomi ekspozycji bodźców, które wpływają na ich zachowanie, badani nie dostrzegają związku pomiędzy różnymi (zauważalnymi) cechami sytuacji a ich zachowaniem, badani nie dostrzegają związku pomiędzy własnymi reakcjami a ich konsekwencjami. Dodatkowo zostanie omówiona kwestia różnych sposobów pomiaru wiedzy badanych na temat ich procesów uczenia oraz własne eksperymenty dotyczące wyżej opisanego problemu.

Karolina Lelakowska
Uniwersytet Wrocławski

Podejście behawioralne w leczeniu dysfunkcji seksualnych

Szkoła behawioralna jest jedną z najistotniejszych metod stosowanych w leczeniu zaburzeń seksualnych. Pionierami tej metody są: Semans, Wolpe i Lazarus, a następnie Masters i Johnson, LoPiccolo oraz Helen Kaplan, która łączy orientację psychodynamiczną z behawioralną. Owo podejście opiera się na założeniu, iż zaburzenia wynikają z dezadaptacyjnych nawyków powstających w procesie uczenia się. Nawyk to nie tylko wyuczona reakcja, ale także pewien sposób myślenia i przeżywania sytuacji. Dlatego też leczenie polega na usuwaniu nieprawidłowych nawyków i kreowaniu zachowań właściwych. Zaletą tej szkoły jest poszanowanie autonomii pacjenta, dostosowanie metody do jego osobowości, troska o pozytywne relacje z terapeutą, krótki czas trwania leczenia oraz oparcie na podstawach empirycznych. Główne metody leczenia to: relaksacja, desensybilizacja, terapia implozywna, przewarunkowanie awersyjne oraz techniki treningowe ukierunkowane na konkretne cele w zakresie funkcji seksualnych (treningi behawioralne).

Natalia Wojtal
Uniwersytet Jagielloński

Badania różnic indywidualnych u zwierząt

Wystąpienie będzie próbą ustosunkowania się do następujących problemów:

1. Istnienie wyższych procesów psychicznych u zwierząt i możliwość ich badania.

- Czy w przypadku zwierząt można mówić o jedynie o instynkcie czy również o osobowości, intelekcie lub emocjach?
- Czy możliwe jest, w ogóle, poznanie psychiki zwierząt?
- Czy podczas badania różnic indywidualnych u zwierząt możliwe jest uniknięcie nadmiernego antropomorfizmu?

2. Sposoby pomiaru różnic indywidualnych u zwierząt.

- Dwie kontrastowe metody badania: długoterminowa obserwacja spontanicznego

zachowania zwierząt i obserwacja reakcji na dostarczane bodźce.

- Adaptacje istniejących już narzędzi przeznaczonych do badania różnic indywidualnych ludzi w porównaniu z innymi narzędziami służącymi do pomiaru cech indywidualnych zwierząt.

3. Wybrane badania różnic indywidualnych u zwierząt.

- Przykłady badań temperamentu i inteligencji m.in. psów, małp i ośmiornic.

4. Jakie jest praktyczne znaczenie badań różnic indywidualnych zwierząt?

Michał Dębek
Uniwersytet Wrocławski

Szczury a ludzie. Bagna behawioralne jako potencjalny problem współczesnych przestrzeni zurbanizowanych

Niemal wszystkie działania człowieka związane są z doświadczaniem przez niego środowiska fizycznego (naturalnego lub zbudowanego przez człowieka) i jednocześnie społecznego. Dziś, w początkach XXI wieku, nie ma wątpliwości – rodzaj otaczającej człowieka przestrzeni, jej formalne atrybuty, natężenie stresorów (hałas, obecność innych użytkowników), bądź ich brak (większość przestrzeni nie przekształconych przez człowieka), w dużym stopniu determinuje ludzkie zachowanie i spostrzeganie oraz wpływa na realizację potrzeb psychologicznych, lub je modyfikuje.

Miasta to od wieków centra rozwoju regionów, krajów i całych kręgów cywilizacyjnych. Metropolie takie jak Tokio, Nowy Jork czy Londyn określane są nawet, wydaje się, że zasadnie, centrami świata. Czy miasto, będąc z jednej strony motorem rozwoju społecznego i ekonomicznego, jest jednocześnie społeczną i psychologiczną pułapką, powodującą deformacje stosunków międzyludzkich oraz daleko idące, negatywne konsekwencje w psychice i zachowaniach jednostki?

W swoim wystąpieniu spróbuję (1) przybliżyć jeden z najbardziej znaczących problemów wiążących się ze współczesnym życiem człowieka w mieście - zjawisko przegęszczenia przestrzennego oraz (2) skonfrontować wyniki klasycznego eksperymentu Johna Calhouna, dotyczącego powstawania tzw. bagna behawioralnego w sytuacji przegęszczenia populacji szczurów z sytuacją psychologiczną współczesnych mieszkańców wielkich ośrodków miejskich, charakteryzujących się bardzo wysoką gęstością zaludnienia.

Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej powstało 16 listopada 2002 roku, choć formalnie istnieje od 7 października 2004 roku, kiedy to zostało wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego. Towarzystwo zrzesza głównie doktorantów i studentów psychologii, choć otwarte jest także na osoby reprezentujące dziedziny pokrewne. Do najważniejszych celów Towarzystwa należą:

- Rozwijanie i propagowanie wiedzy psychologicznej, ze szczególnym uwzględnieniem analizy behawioralnej jako nauki o zachowaniu.
- Podnoszenie kwalifikacji zawodowych Członków Towarzystwa, jak i osób, których cele są zbieżne z celami Towarzystwa.
- Wspieranie inicjatyw naukowych, samokształceniowych i gospodarczych członków Towarzystwa.
- Działalność na rzecz rozpowszechniania wiedzy na temat zjawisk społecznych, w szczególności zjawisk społecznie niepożądanych oraz ich modyfikowanie.
- Propagowanie zasad etyki zawodowej i egzekwowanie ich przestrzegania.
- Propagowanie idei efektywnej terapii behawioralnej jako formy leczenia psychologicznego, jak również upowszechnianie wiedzy na temat form terapii i ich skuteczności.

W ramach realizacji powyższych celów Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej organizuje szkolenia, wykłady i prelekcje, zarówno dla swoich członków, jak i wszystkich osób zainteresowanych podnoszeniem swoich kwalifikacji. Najważniejszym przedsięwzięciem szkoleniowym, w które zaangażowane jest Towarzystwo, jest trzyletni program kursów zakończonych uzyskaniem certyfikatu terapeuty behawioralnego. Jest to wspólna inicjatywa Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej, Polskiego Stowarzyszenia Terapii

Behawioralnej i Fundacji Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka. Więcej na jej temat znaleźć można pod adresem: www.terapiabehawioralna.pl.

Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej aktywnie działa na rzecz środowiska psychologów i psychoterapeutów. Przedstawiciel Towarzystwa jest członkiem Komitetu Organizacyjnego Izby Psychologów przy Ministrze Pracy i Polityki Społecznej, który wdraża ustawę o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów i tworzy samorząd zawodowy psychologów. W ramach prac Komitetu Towarzystwo zbiera zgłoszenia do spisu psychologów polskich, który będzie stanowił podstawę budowania samorządu zawodowego. Przedstawiciele Towarzystwa biorą także udział w konsultacjach społecznych rozporządzeń wydawanych przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej oraz Ministra Zdrowia.

Podstawowym obszarem aktywności członków Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej jest działalność naukowa. Jej rezultaty prezentowane są na Sympozjach Naukowych, organizowanych rokrocznie w marcu z okazji kolejnych rocznic urodzin Burrhusa F. Skinnera, twórcy eksperymentalnej analizy zachowania. Celem Sympozjów jest prezentacja zagadnień teoretycznych, rezultatów badań, doświadczeń zawodowych oraz zastosowań psychologii behawioralnej. Wystąpienia dotyczą szerokiego zakresu zagadnień ujętych z punktu widzenia psychologii behawioralnej, nawet jeśli ten punkt widzenia nie jest jedyny i dominujący w podejściu do danego problemu.

I Sympozjum Naukowe Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej odbyło się 18 marca 2005 r. w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Referaty wygłosiło 5 prelegentów z krakowskiego ośrodka psychologii behawioralnej. II Sympozjum Naukowe PTPB odbyło się 20 marca 2006 r. - dokładnie w dniu 102 rocznicy urodzin B.F. Skinnera. Miało ono charakter ogólnopolski - referaty wygłosiło 19 prelegentów z Krakowa, Warszawy, Gdańska, Poznania, Kielc i Rzeszowa. II Sympozjum było okazją do spotkania przedstawicieli wszystkich polskich organizacji o charakterze behawioralnym. Oprócz reprezentantów Organizatora – Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej, udział w II Sympozjum wzięli przedstawiciele Polskiego Stowarzyszenia Terapii Behawioralnej,

Polskiego Towarzystwa Analizy Behawioralnej, Fundacji Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka oraz Stowarzyszenia Pomocy Osobom Autystycznym. II Sympozjum składało się z 4 sesji: Psychologia behawioralna: zagadnienia teoretyczne, Psychologia behawioralna w praktyce, Terapia behawioralna dziecka z autyzmem oraz Z historii psychologii behawioralnej. Sympozjum zakończyła dyskusja dotycząca programu szkolenia terapeutów behawioralnych, przygotowanego wspólnie przez Polskie Towarzystwo Psychologii Behawioralnej, Polskie Stowarzyszenie Terapii Behawioralnej oraz Instytut Wspomagania Rozwoju Dziecka.

Więcej szczegółów na temat działalności Polskiego Towarzystwa Psychologii Behawioralnej znaleźć można na stronie internetowej: www.ptpb.pl. Osoby zainteresowane członkostwem w PTPB znajdują pod tym adresem wszelkie niezbędne informacje, w tym wzór deklaracji członkowskiej.

Indeks osobowy

Aksamit-Ramotowska Agnieszka

Bagińska Aneta

Bajcar Elżbieta A.

Bąbel Przemysław

Białaszek Wojciech

Blok Beata

Broś Agata

Brzeska Zofia

Budzińska Anna

Dębek Michał

Gajewska Joanna

Grzegorzczuk-Dłuciak Kornela

Hamerska Agnieszka

Jaworska Joanna

Karpel Agnieszka

Kawa Rafał

Kielar-Turska Maria

Koberda Przemysław

Kozłowski Jacek

Krzyżewski Krzysztof

Kuliga-Musioł Ewa

Lelakowska Karolina

Lubomirska Anna
Masternak Dariusz
Orzeł-Żukowska Agata
Ostaszewski Paweł
Pałys Marta
Paw Łukasz
Polczyk Romuald
Rejek Anna
Ruta-Sominka Iwona
Rybicka Małgorzata
Sikora Magdalena
Sikorska-Grygiel Justyna
Siuta Jerzy
Srebro Ewa
Suchowierska Monika
Szakiewicz Aleksandra
Włodarska Ewa
Wojtal Natalia
Wójcik Marta
Zachorowska Dagna
Zielińska Monika
Ziółkowska Anna M.
Żmuda-Trzebiatowska Marzena

Al. Mickiewicza 3
31-120 Kraków
<http://www.ptpb.pl>
e-mail: ptpb@ptpb.pl
KRS 0000219008